SELECTIELIJST MINIMUMDOELEN BASISAANBOD KLEUTERSCHOOL

Onderwijsdoelen geselecteerd voor een basisbezoek met kleuters aan een landbouwbedrijf.

4.2.3	De kleuters kennen begrippen met betrekking tot infrastructuur en de interactie ervan met landschappen.
4.2.7	De kleuters kunnen het ritme van de seizoenen in de directe omgeving herkennen.
9.3.3	De kleuters kunnen volgens de klas- en schoolafspraken zelfstandig en samen werken en spelen, en sociale formules hanteren, waaronder groeten, uitnodigen om mee te doen en bedanken.
1.4.1	De kleuters kunnen basiswoordenschat en eenvoudige betekenisrelaties inzetten met betrekking tot de leefomgeving en de school.
3.1.1	De kleuters kennen begrippen met betrekking tot organismen: fauna, zoogdieren, vogels, vissen, insecten en flora.
3.1.2	De kleuters kunnen organismen beschrijven op basis van waarneembare kenmerken en fauna beschrijven op basis van voortplantingswijze.
3.1.4	De kleuters kennen de fasen van de levenscyclus: geboorte/kieming, groei, voortplanting en dood.
3.2.2	De kleuters kennen verschillende voedingsmiddelen.
3.6.2	De kleuters kunnen aangeleerde woordenschat inzetten om te redeneren over een wetenschappelijke vraag.

<table>
<tr><th>Vak</th><th>Onderwerp</th><th>Subthema</th><th colspan="2">Onderwijsdoel</th><th>Woordenschat</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Aardrijkskunde</td><td>Aardrijkskundige kennis</td><td>Landschappen: natuurlijke en menselijke aspecten</td><td>4.2.3</td><td>De kleuters kennen begrippen met betrekking tot infrastructuur en de interactie ervan met landschappen.</td><td><u>Officiële woordenschat:</u>
het wonen: het huis, het appartement, de tuin; de landbouw: de akker, de boerderij, de stal, de koe, het schaap, het varken, het gewas; de industrie: de fabriek, de werkplaats; de handel en de diensten: de winkel, de markt, de bakkerij
<u>Aanvullende woordenschat:</u>
de boer, de boerin, het erf, de tractor, het product, verwerken</td></tr>
<tr><td colspan="5">Suggesties voor landbouweducatieve activiteiten met kleuters:
integreer deze woordenschat nadrukkelijk in jouw authentieke verhaal en laat kleuters benoemen wat ze zien
ondersteun de woordenschat met concreet materiaal, borden en foto’s
laat kleuters eerst zelf vertellen wat ze herkennen en vul hun woorden aan
toon een plattegrond van de boerderij en laat kleuters de stallen en akkers aanwijzen
laat hen ontdekken welke dieren in welke stal verblijven; zeg met andere woorden niet “we gaan nu naar de koeienstal”, maar “we gaan eens kijken welke dieren er in deze stal staan”
laat hen dierengeluiden aan koe, varken, kip of schaap koppelen.
bespreek hoe de boer of boerin voor dieren en gewassen zorgt
bekijk op de akker waar gewassen groeien en met welk materieel de landbouwer het land bewerkt
maak het verschil tussen een boerderij en een fabriek concreet door te tonen hoe een landbouwproduct later verder wordt verwerkt; toon het beginproduct dat op het landbouwbedrijf wordt geproduceerd (bijv. melk) naast het eindproduct dat uit de fabriek komt (bijv. pak sneetjeskaas)</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Vak</th><th>Onderwerp</th><th>Subthema</th><th colspan="2">Onderwijsdoel</th><th>Woordenschat</th></tr>
<tr><td rowspan="3">Aardrijkskunde</td><td>Aardrijkskundige kennis</td><td>Kosmografie</td><td>4.2.7</td><td>De kleuters kunnen het ritme van de seizoenen in de directe omgeving herkennen.</td><td><u>Aanvullende woordenschat</u>:
de lente, de zomer, de herfst, de winter, het weer, de zon, de regen, de wind, de sneeuw, de mist, bewolkt, warm, koud, nat, droog, zaaien, groeien, oogsten, de bloesem</td></tr>
<tr><td colspan="5">Enkel voor oudste kleuters!</td></tr>
<tr><td colspan="5">Suggesties voor landbouweducatieve activiteiten met kleuters:
laat kleuters het seizoen benoemen en aangeven waaraan ze dat zien
laat hen nadenken over welke werkzaamheden op de boerderij bij dit seizoen horen
maak de cyclus van zaaien, groeien en oogsten zichtbaar en verbind die met de seizoenen; gebruik herkenbare voorbeelden van gewassen op het bedrijf
laat kleuters het weer, de temperatuur en hun kleding beschrijven; laat hen een weerkaartje kiezen, de wind voelen of met schopjes onderzoeken of de grond nat of droog is; toon (indien aanwezig) de regenmeter; …
verbind hun waarnemingen met wat op dat moment op het bedrijf te zien is: kleine plantjes of hoge maïs, aardappelen op het veld of in de loods, kale takken, bloesems of fruit aan de bomen
laat hen met een voeldoos en een seizoenskalender groenten herkennen en bij het oogstseizoen plaatsen
toon hoe licht en warmte in een serre worden gebruikt om groeiomstandigheden aan te passen</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Vak</th><th>Onderwerp</th><th>Subthema</th><th colspan="2">Onderwijsdoel</th><th>Woordenschat</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Attitudes</td><td>Leerondersteunende vaardigheden</td><td>Veiligheid</td><td>9.3.3</td><td>De kleuters kunnen volgens de klas- en schoolafspraken zelfstandig en samen werken en spelen, en sociale formules hanteren, waaronder groeten, uitnodigen om mee te doen en bedanken.</td><td><u>Aanvullende woordenschat</u>:
hallo, goeiedag, dankuwel, alsjeblieft, ‘Doe je mee?’, samen, delen, helpen, wachten, de beurt, de afspraak, rustig, …</td></tr>
<tr><td colspan="5">Suggesties voor landbouweducatieve activiteiten met kleuters:
laat kleuters samen dieren voederen of opdrachten uitvoeren
maak vooraf duidelijke afspraken over samenwerken en veilig omgaan met de dieren en het materiaal
laat kleuters bij het werken met een bak verwoorden wat ze erin doen en eruit halen
laat kleuters de mensen op de boerderij begroeten en na het bezoek bedanken
laat hen na een mondelinge instructie een eenvoudige opdracht uitvoeren, zoals hun laarzen aantrekken
laat hen oefenen in samenwerken, bijvoorbeeld door samen een emmer te dragen, materiaal te delen en op hun beurt te wachten
nodig hen uit om mee te doen en spreek af dat ze bij de begeleider blijven en rustig zijn in de stal</td></tr>
<tr><td colspan="6">Maak de link met het onderdeel ‘gezonde levensstijl’ uit de minimumdoelen:</td></tr>
<tr><td colspan="6">Suggesties voor landbouweducatieve activiteiten met kleuters:
laat kleuters voedingsmiddelen benoemen, vergelijken, proeven en beschrijven
laat kleuters kennismaken met voedingsmiddelen die hun oorsprong hebben op jouw bedrijf
bespreek het belang van gezonde voeding en gebruik daarbij de voedingsdriehoek</td></tr>
</table>

Vak	Onderwerp	Subthema	Onderwijsdoel		Woordenschat
Nederlands	Taalsysteem en taalgebruik	Woordenschat	1.4.1	De kleuters kunnen basiswoordenschat en eenvoudige betekenisrelaties inzetten met betrekking tot de leefomgeving en de school.	Aanvullende woordenschat: de stal, de akker, het kalf, het voer, de tractor, voederen, melken, zaaien, oogsten Betekenisrelaties: jong–oud, groot–klein, vol–leeg, meer–minder
	Suggesties voor landbouweducatieve activiteiten met kleuters: • *gebruik bewust woorden zoals stal, akker, kalf, voer en tractor* • *laat kleuters dieren en voorwerpen zelf benoemen, evenals de lichaamsdelen van een koe en een kip.* • *koppel de woorden aan wat ze op de boerderij zien en herhaal ze tijdens de activiteiten* • *geef kleuters tijdens het bezoek kansen om de woorden zelf actief te gebruiken* • *laat kleuters benoemen: “dit kalf is jong–oud, deze silo is groot–klein, de voederbak is vol–leeg, er moet meer–minder poedermelk bij, …”* • *laat hen benoemen wat ze zien en doen en controleer met eenvoudige vragen of ze de woorden begrijpen*				

Vak	Onderwerp	Subthema	Onderwijsdoel		Woordenschat
Wetenschap en techniek	Organismen	Classificatie van organismen	3.1.1	De kleuters kennen begrippen met betrekking tot organismen: fauna, zoogdieren, vogels, vissen, insecten en flora.	Officiële woordenschat: fauna, de zoogdieren, de vogels, de vissen, de insecten, de flora Aanvullende woordenschat: de dieren, de planten, de koe, de geit, het kalf, de kip, de kat, de hond, de aardappelplant, de maïsplant.
	Suggesties voor landbouweducatieve activiteiten met kleuters: • *benoem samen met kleuters dieren en planten op het bedrijf* • *stel eerst concrete vragen en laat de kleuters zelf benoemen wat ze herkennen, in plaats van meteen het antwoord te geven* • *laat kleuters afbeeldingen sorteren: welke dieren leven op de boerderij en welke niet?* • *gebruik als terugblik een memoryspel met de dieren en planten die ze hebben gezien* • *maak de begrippen dieren en planten concreet met wat op het bedrijf aanwezig is, bijvoorbeeld koe, kat, hond, aardappelplant en maïsplant.* • *laat kleuters dieren en planten van elkaar onderscheiden* • *laat kleuters afbeeldingen combineren: koe of geit + haar zogende jong, vogel + veren, snavel + kip, …*				

Vak	Onderwerp	Subthema	Onderwijsdoel		Woordenschat
Wetenschap en techniek	Organismen	Classificatie van organismen	3.1.2	De kleuters kunnen organismen beschrijven op basis van waarneembare kenmerken en fauna beschrijven op basis van voortplantingswijze.	<u>Officiële woordenschat:</u> organismen, fauna, voortplanting <u>Aanvullende woordenschat:</u> dieren en planten, ledematen, hoofd, lichaam, huid, wortel, stengel, stam, blad, bloem en vrucht, eieren, eieren leggen, zogend en levendbarend, de poot, de vacht, de staart, de uier, de snavel, de veer, groot, klein, de kleur.
	Suggesties voor landbouweducatieve activiteiten met kleuters: • *laat kleuters dieren of planten observeren en kenmerken benoemen: grootte, kleur, aantal poten en bouw* • *stel veel vragen en laat hen tekenen wat ze waarnemen, bijvoorbeeld een koe of een wortel* • *laat kleuters kenmerken van dieren vergelijken, zoals haren en veren* • *visualiseer de cyclus van ei tot kip* • *vertrek van de onderzoeksvraag: 'Hoe komt dat kuiken in dat ei?'* • *richt de aandacht op concrete kenmerken, zoals het aantal poten, vacht, uier en staart van een koe of geit, de snavel en veren van een kip of de staart van een varken; laat wortel, stengel, blad, bloem en vrucht aanwijzen waar die zichtbaar zijn* • *toon met echte planten of prenten hoe een appel of aardbei uit een bloem groeit en waar eetbare plantendelen groeien (bijvoorbeeld: courgettes en bonen aan de plant en aardappelen en wortels onder de grond)*				

Vak	Onderwerp	Subthema	Onderwijsdoel		Woordenschat
Wetenschap en techniek	Organismen	Ontwikkeling en voortplanting van organismen	3.1.4	De kleuters kennen de fasen van de levenscyclus: geboorte/kieming, groei, voortplanting en dood.	Officiële woordenschat: geboorte/kieming, groei, voortplanting, … Aanvullende woordenschat: zwangerschap, baby, peuter, kleuter, kind, tiener, volwassene, ei, zogend en het zaad het kalf, de koe, het kuiken, de kip, jong, oud, zaaien, groeien, de bloem, het fruit
	Suggesties voor landbouweducatieve activiteiten met kleuters: • *laat kleuters een kalf met een koe vergelijken en een zaadje met een volgroeide plant. Welke verschillen zien ze? Bespreek bijvoorbeeld de grootte en de benaming en bij de dieren ook de vacht.* • *laat hen met foto's van jonge en volwassen dieren en planten op het bedrijf op zoek gaan naar de echte exemplaren* • *laat kleuters afbeeldingen van de groeifasen van kalf tot koe en van zaad tot plant in de juiste volgorde leggen en de opeenvolging verwoorden* • *laat jonge kalveren, oudere kalveren, vaarzen en volwassen koeien vergelijken met fasen die kleuters kennen van de mens* • *bespreek aan de hand van prenten de geboorte, de groei en het geven van melk* • *toon een kalverfles en laat kleuters onder begeleiding helpen bij het klaarmaken van kalvermelk en het verzorgen van kalveren* • *benoem biest als de eerste melk voor het pasgeboren kalf.* • *laat dieren sorteren: welke komen uit een ei en welke niet?* • *laat kleuters zaaien of planten en de groei opvolgen* • *bespreek wat planten nodig hebben en hoe de boer ze verzorgt, bijvoorbeeld door water en voedingsstoffen te geven* • *maak de rol van bijen bij bestuiving zichtbaar met prenten, een bijenkast of een bij als waarnemingsmateriaal* • *laat prenten van bloem tot fruit in volgorde leggen*			

Vak	Onderwerp	Subthema	Onderwijsdoel		Woordenschat
Wetenschap en techniek	Relatie tussen organismen en tussen organismen en omgevingsfactoren in een biotoop	Energiebronnen en voedingsstoffen	3.2.2	De kleuters kennen verschillende voedingsmiddelen.	Aanvullende woordenschat: de melk, de yoghurt, de kaas, het ijs, het melkpoeder, de chocomelk, het ei, het vlees, de groenten, het fruit, de aardappel, de appel, de aardbei, de soep, het appelsap, proeven, bereiden, verwerken.

Suggesties voor landbouweducatieve activiteiten met kleuters:

- *laat voeders voor dieren bekijken en bespreken waarvoor ze dienen*
- *laat kleuters vrij nadenken over wat ze graag eten en welk basisproduct daarin zit; stal een aantal basisproducten uit*
- *vertrek van de vraag 'Wat eet welk dier?'*
- *laat kleuters verschillende voeders aan de dieren koppelen; leg de verbinding met een gewas dat op het bedrijf groeit*
- *leg de nadruk op voedingsmiddelen voor mensen; laat kleuters ontdekken dat verschillende bedrijven verschillende producten leveren, zoals eieren, melk, vlees, groenten en fruit*
- *toon hoe koeien worden gemolken, met een melkrobot of in de melkput*
- *volg met prenten of de aanwezige installaties de weg van koe naar melkplaats, koeltank, melkwagen en verwerking*
- *laat kleuters aan de hand van lege verpakkingen benoemen welke producten van melk worden gemaakt, bijvoorbeeld yoghurt, kaas, ijs, melkpoeder en chocomelk*
- *laat (gekookte!) melk proeven of bereid samen iets, zoals pudding of een milkshake*
- *laat groenten en fruit herkennen en de weg van veld of boomgaard naar veiling, verwerking en winkel volgen*
- *benadruk de rol van de landbouwer in de productie van ons voedsel*
- *laat kleuters groenten of fruit proeven en beschrijven*
- *verwerk samen groenten tot soep of appels tot appelsap*
- *laat producten aan hun oorsprong koppelen, bijvoorbeeld frietjes en chips aan aardappelen*

Vak	Onderwerp	Subthema	Onderwijsdoel		Woordenschat
Wetenschap en techniek	Systematische en methodische benadering van wetenschappelijke en technologische problemen	Onderzoekende houding	3.6.2	De kleuters kunnen aangeleerde woordenschat inzetten om te redeneren over een wetenschappelijke vraag.	<u>Aanvullende woordenschat:</u> kijken, zien, ruiken, horen, voelen, vergelijken, groeien, het water, het licht, warm, koud, nat, droog, omdat, daardoor, meer, minder.
	Suggesties voor landbouweducatieve activiteiten met kleuters: • *laat kleuters redeneren over groei, voeding, melkproductie en dierenzorg; stel met andere woorden veel vragen* • *laat kleuters benoemen wat ze zien, ruiken en horen* • *gebruik concreet materiaal om hun waarnemingen en redeneringen te ondersteunen* • *laat kleuters met de aangeleerde of aan te leren woorden antwoorden en redeneren; stel een eenvoudige vraag over een waarneming op de boerderij en vraag door: 'Wat zie je?', 'Wat denk je?' en 'Waarom denk je dat?'; laat hen hun antwoord verbinden met wat ze tijdens het bezoek hebben gezien of geleerd*				

Tot slot: Pas jouw woordenschat aan!

Instapklas en 1ste kleuterklas (2,5–4 jaar)	**2de kleuterklas (4–5 jaar)**	**3de kleuterklas (5–6 jaar)**
Gebruik weinig nieuwe woorden over wat kleuters zien, voelen en doen. Herhaal dezelfde woorden vaak tijdens de activiteiten.	Bouw voort op bekende boerderijwoorden: laat groeperen, details benoemen en vergelijken.	Verdiep de woordenschat: laat verbanden, volgordes en verschillen verwoorden.
• **Concrete namen:** koe, kalf, kip, ei, appel, melk, stal, tractor, emmer, laars, poot en staart. • **Handelingen:** eten, drinken, lopen, slapen, dragen, scheppen en voeren. • **Eigenschappen en plaats:** groot–klein, warm–koud, nat–droog, op en in. • **Basisemoties:** blij, boos en verdrietig.	• **Categorieën:** boerderijdieren, fruit, groenten, granen, voertuigen en gereedschap. • **Plaats:** onder, boven, naast, achter, voor, tussen en dichtbij. • **Tijd:** nu, straks, gisteren, morgen, ochtend en avond. • **Vergelijken:** zwaar–licht, hard–zacht, snel–traag, meer–minder en evenveel. Vergelijk emmers of verdeel appels over manden. • **Beroepen en omgeving:** boer, boerin, dierenarts, bakker, akker, weide, boomgaard, serre en boerderijwinkel.	• **Tijd en rekenen:** eerst, daarna, ten slotte, weekdagen, seizoenen, eerste–laatste en hoogste–laagste. Bespreek de volgorde van zaaien, groeien en oogsten. • **Categorieën en details:** melkproducten, graanproducten, noten; wortel, stengel, blad, bloem en vrucht. Koppel yoghurt en kaas aan melkproducten en bespreek gezonde voeding met herkenbare producten. • **Gevoelens en eigenschappen:** geschrokken, trots, nieuwsgierig, eerlijk, voorzichtig en dapper. • **Verbanden:** omdat, want, als … dan …, behalve en misschien. Bijvoorbeeld: ‘De grond is nat omdat het regent’. • **Taal en instructies:** letter, woord, zin, rijmen, luisteren, vertellen, beginnen en eindigen.